

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Шуплик Єва Тимурівна

Науковий керівник: д.е.н., проф. Трифонова Олена Василівна

У сучасних умовах господарювання підприємства все більше вдаються до використання довгострокових ресурсів, зокрема, нематеріальних активів. Вони стають все більш важливим елементом оцінки вартості підприємства та ключовим фактором його конкурентоспроможності в змінному, динамічному середовищі.

Нематеріальний актив (НМА), як зазначає В.М. Вакаров, «це ресурс, контрольований підприємством в результаті минулих подій, використання якого, як очікується, призведе до надходження економічних вигід у майбутньому, що не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання впродовж періоду, який більше одного року для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи наданні в оренду іншим особам» [1].

Ясишена В.В. пропонує класифікувати нематеріальні активи за наступними напрямками [2]:

1. За видами нематеріальних активів: права на результати інтелектуальної діяльності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торгові марки, тощо), авторське право, програмне забезпечення, бази даних, комерційну та іншу інформацію.

2. За формою вияву: фізична форма (комп'ютерні програми, малюнки, проекти), нематеріальна форма (ноу-хау, знання, досвід), комбінована форма.

3. За місцем виникнення: нематеріальні активи, що були створені на підприємстві (результати науково-дослідної діяльності, дизайн, рекламні матеріали, тощо), нематеріальні активи, що були придбані на зовнішньому ринку (авторське право, ліцензії, торгові марки, тощо).

Автор статті [3] зазначає, що аналіз ефективності використання нематеріальних активів є ключовим аспектом їхньої оцінки, і для цього розроблено систему економічних показників, які дозволяють оцінювати ці активи. Один з найпоширеніших показників, який використовують вітчизняні вчені та практики для оцінки ефективності використання нематеріальних активів, передбачає визначення доходності (рентабельності) таких активів (таблиця 1). Цей показник обчислюється як відношення прибутку (доходу від реалізації) за звітний період до вартості нематеріальних активів на кінець цього періоду. Отже, головним критерієм оцінки ефективності використання нематеріальних активів є їхня доходність (рентабельність), що розраховується як співвідношення прибутку за звітний період до вартості цих активів на кінець періоду.

Показники ефективності використання нематеріальних активів (складено автором за [4])

Показники	Формула	Визначення	Характер впливу
Віддача нематеріальних активів	$V_{на} = \frac{ЧД}{НМА}$	де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг; НМА – середньорічна вартість нематеріальних активів	Резервами зростання ефективності використання НМА є збільшення величини віддачі наявних НМА, доходності НМА з паралельним зростанням доходності наявних НМА
Рентабельність нематеріальних активів	$P_{на} = \frac{\Pi}{НМА} \cdot 100$	де Π – сума прибутку; НМА – середня вартість нематеріальних активів	Основними резервами зростання рентабельності є збільшення суми чистого прибутку, збільшення віддачі наявних НМА та ступеня їхнього використання

При управлінні нематеріальними активами слід порівнювати темпи зростання цього показника з темпами зростання витрат на них. Якщо перший показник перевищує другий, можна стверджувати про позитивний ефект від використання нематеріальних активів на підприємстві.

Перелік посилань

1. Вакаров В.М Сучасні підходи до аудиту нематеріальних активів // Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки : матер. І Міжнар. наук.-практ. Інтерн.-конференції (Ужгород, 21 квітня 2017 р.). – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. – С. 383-385. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13308/1/Вакаров%20В.М..PDF> (дата звернення: 16.04.2023).

2. Ясишена В.В. Методологія та організація обліку нематеріальних активів : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09 / Валентина Валеріївна. – Тернопіль : ЗУНУ, 2020. – С. 495. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38514/1/Монографія_Ясишена.pdf (дата звернення: 18.04.2023).

3. Гороховець Ю.А. Методика економічного аналізу нематеріальних активів: стан і пропозиції щодо вдосконалення / Ю.А. Гороховець // Бізнес Інформ. – 2018. – № 3. – С. 236-241. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_3_37. (дата звернення: 17.04.2023).

4. Райковська І.Т. Економічний аналіз забезпеченості та ефективності використання нематеріальних активів: методичний підхід / І.Т. Райковська // Вісник ЖДТУ. Економіка, управління та адміністрування. – 2017. – №1(47). – С. 108-115. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/94249> (дата звернення: 17.04.2023).